

Filosofie a kontexty

Filosofie nepodléhá iluzi, že by někdy mohla předložit nějaké obecně platné, a pro všechny myslící lidi závazné výsledky svého zkoumání. Tím se principiálně liší od speciálních věd, jejichž poznatky mají donutivý charakter. To však vůbec neznamená, že ve filosofii panuje nějaký chaos naprosto rozmanitých a snad přímo nahodilých mínění. Také filosof usiluje o to, aby druhé, a to nejen druhé filosofy, ale všechny myslící lidi, přesvědčil, tj. aby je učinil autentickými („očitými“ a „ušitými“) svědky, kteří nebyli přemluveni ani umluveni, nýbrž přivedeni k tomu, aby sami nahlédli. Ono nahlédnutí však má jinou povahu a je jinak „umístěno“ a „rozloženo“ než to, co k nahlédnutí předkládá nějaká speciální věda. Filosofii jde vždycky také o člověka a o jeho lidskou situovanost, zejména pak o jeho konkrétní situaci. To nelze ve stejné míře obecně říci o vědách. Ve filosofii nemá mnoho smyslu se přít o principy; platí v ní „de principiis non est disputandum“, ovšem právě v tom smyslu, že se předpokládá různost principiálních východisek. Rozhovor, spor a soutěžení mezi různě orientovanými filosofy a filosofiemi začíná teprve tam, kde jde o interpretaci konkrétních situací, konkrétních problémů s nimi spojených a zcela osobních lidských záležitostí, ať už individuálních nebo společenských a dějinných. Každý filosof má právo si zvolit východiska a principy zcela po svém (jediné, co se očekává, je jistá otevřenost a loajalita k druhým, spočívající v tom, že to podniká s otevřeným hledím a že svá východiska neutajuje, nýbrž naopak sám je přezkoumává a vyjasňuje). Právě na konkrétních problémech a na konkrétních situacích se ověřuje a prokazuje nosnost zvolených principů a východisek. Víme totiž, že věci a situace nám dávají smysl pouze v jistých širších kontextech. A filosof se snaží uvést konkrétní situace a konkrétní problémy do kontextů, které si sám připravil resp. „pojal“, ale od kterých si slibuje, že podstatnou měrou přispějí k vyjasnění oněch konkrétních lidských situací.

(Berlin, 930702-1)

[Záznam se dochoval jako kartotéční lístek v AUK. Pozn. red.]